

**KÜLÖNÖS IDŐJÁRÁS
TOKIÓBAN**

KAVAKAMI HIROMI

KÜLÖNÖS IDŐJÁRÁS
TOKIÓBAN

Kossuth Kiadó

A fordítás alapja:
Hiromi Kawakami: センセイの鞆
This novel was originally published in Japan in 2001
under the title Sensei no kaban
by Bungei Shunju, Tokyo

Fordította
DOBÓSZÉLI ESZTER

Szerkesztette
BARTÓK FLÓRA

Borítóterv
KÜHTREIBER KRISZTINA

ISBN 978-963-636-466-3

Minden jog fenntartva

© Hiromi Kawakami 2001
© Kossuth Kiadó 2024
© Hungarian translation Dobószéli Eszter 2024

A HOLD ÉS AZ ELEMEEK

Polgári neve Macumoto Harucuna tanár úr volt, de én csak Szenszeinek hívtam. Nem „uram”-nak vagy „tanár úr”-nak, hanem minden formalitást mellőzve egyszerűen Szenszeinek.

Japánt tanított a középiskolában. Nem ő volt az osztályfőnököm annak idején, és különösebben a japánórák sem érdekeltek, így aztán Szenszei sem tett rám mély benyomást. Az érettségi után meglehetősen hosszú ideig egyáltalán nem is találkoztunk.

Néhány évvel ezelőtt azonban egymás mellé keveredtünk egy kocsmában az állomás közelében, és azóta rendszeresen össze-összefutottunk. Azon az estén Szenszei kissé hátrahajolva ült a pultnál.

– Tonhalat kérek *nattóval*.* És párolt lótszgyökeret. Meg szózott gyöngyhagymát – mondtam,

* A *nattó* hagyományos japán étel, nyers szójabab, amelyen egy baktériumfaj tenyészik, ezáltal nyúlós, ragadós anyag borítja be.

miközben leültem a pulthoz, és velem szinte teljesen egy időben a mellettem ülő, egyenes hátú öreg is megszólalt:

– Sózott gyöngyhagyma lesz. Párolt lótuszgyökérrel. És tonhal meg *nattó* – adta le a rendelést.

Amikor odapillantottam, hogy lássam, ki az, akivel egyezik az ízlésünk, ő már engem nézett. *Hol láttam már ezt az arcot?*, merengtem magamban, mire Szenszei megszólított:

– Ómacsi Cukiko, igaz? – kérdezte. Meglepetten bólintottam. – Láttalak már itt néhányszor – folytatta.

– Aha – feleltem bizonytalanul, és tovább vizslattam a férfit. Ősz haját gondosan hátrafésülte, és elegáns fehér inget viselt szürke mellénnyel. Előtte a pulton egy üvegcsé szaké, tányéron egy darab szárított bálnahús és egy kis tálban némi megmaradt tengeri alga állt. Azon merengtem, vajon ki lehet ez az idős férfi, akivel így egyezik az ízlésünk előételekben, amikor is emlékeimben felderengett a középiskola tanári pódiumán álló alakja.

Szenszei mindig szivaccsal a kezében írt a táblára. Krétával felkөрmөлte a *Párnakönyv* első sorát: *Tavasszal a pirkadat*,* aztán öt perc sem telt el, és letörölte. Még akkor is a szivacsot szorongatta, amikor a diákok felé fordulva belefogott az előadásba.

* Mayer Ingrid fordítása.

Mintha csak beleragadt volna Szenszei inas bal kezének tenyerébe.

– Nő létedre egyedül jársz ilyen helyekre – jegyezte meg, miközben ecetes szójaszószt öntött a megmaradt szárított bálnahúsra, majd pálcikájával szájához emelte a falatot.

– Aha – feleltem én, és sört öntöttem a poharamba. Ugyan sikerült felidézniem, hogy középiskolai tanárom volt, de a neve nem jutott eszembe. Részből csodálkozva, részből meghökkenve kortyoltam a sörömbbe, hogy ilyen jól emlékszik egy diákja nevére.

– Akkoriban befonva hordtad a hajadat, igaz?

– Aha.

– Felismertelek, amint beléptél a kocsmába.

– Aha.

– Ez évben töltötted a harmincnyolcat, nem?

– Az év végéig harminchét vagyok.

– Jaj, bocsánat, bocsánat!

– Nem tesz semmit.

– Megnéztem a névsort és az évkönyvet, hogy biztos legyenek a dolgokban.

– Aha.

– Az arcod mit sem változott.

– Ön sem változott semmit, Szenszei. – Akkor azért szólítottam Szenszeinek, hogy elmismásoljam: nem emlékszem a nevére. Aztán úgy maradt.

Aznap este öt üvegce szakét ittunk meg együtt. A számlát Szenszei rendezte. Aztán a következő alkalommal, amikor ugyanabban a kocsmában összefutottunk, és együtt ittunk, én hívtam meg őt. A harmadik alkalomtól kezdve külön számlát kértünk, és külön is fizettünk. Azóta is így van ez. Talán természetünkből fakadt, hogy folyton ugyanabba a kocsmába tértünk be. Nemcsak az előételek terén egyezett az ízlésünk, hanem abban is hasonlítottunk, ahogy a társas kapcsolatainkat kezeltük. Ugyan harminc év választott el minket egymástól, mégis közelebb éreztem őt magamhoz, mint a korombeli barátaimat.

Többször is jártam Szenszei házában. Néha a szokásos kocsmá után kerestünk egy második helyet, ahol együtt ihatunk, majd mindketten hazaindultunk. Ám előfordult, hogy beiktattunk egy harmadik vagy negyedik kocsmát is, aztán az utolsó körre Szenszei házában kötöttünk ki.

– Itt lakom a közelben, gyere át. – Amikor Szenszei először szólt így, kissé feszélyezve éreztem magam. Hallottam, hogy elhunyt a felesége. Nem volt valami sok kedvem átmenni egy özvegyhez, de ha egyszer inni kezdtem, utána nem sok minden zavart, így végül rábólintottam.

Nagyobb volt a rendetlenség, mint amire számítottam. Azt hittem, makulátlan lesz a lakhelye, de minden sötét sarokban limlomhalmok düledeztek. Közvetlenül az előszoba után szőnyeggel borított helyiség következett, benne ösöreg kanapéval; itt nyoma sem volt a mellette álló *tatamiszobát** elborító könyveknek, kéziratpapíroknak és újságoknak.

Szenszei szétnyitotta az alacsony étkezőasztalt, és a szoba egyik sarkába pakolt holmik közül előhúzott egy üveg szakét, majd két különböző méretű teáscsészét csurig töltött az itallal.

– Egészségedre! – mondta, azzal kilépett a konyhába. A *tatamiszoba* a kertre nyílt. Az esőtől védő zsalugáter egyik fele nyitva állt. Az ajtóüvegen át pont ráláttam a fák homályba vesző ágaira. Nem virágszezonban voltunk, így nem tudom, milyen fák lehetnek, és egyébként sem voltam valami jártas a növényekben. Szenszei apróra darabolt lazacot hozott, hozzá rizsropogóst földimogyoróval.

– Milyen fák azok a kertben? – kérdeztem.

– Csupa cseresznye – felelte.

– Mindegyik?

– Mindegyik, mindegyik. A feleségem szerette őket.

* A *tatami* a hagyományos japán stílusú házakban használatos gyékényszőnyeg.

– Biztos nagyon szép tavasszal.

– Vonzzák a bogarakat. Ősszel minden tele van a lehullott levelekkel, télen meg a csupasz ágak látványától kiráz a hideg – panaszkolta Szenszei, noha nem tűnt különösebben mérgesnek.

– Előbújt a hold. – A fátyolos félhold magasan lógott az égen.

Szenszei bekapott egy rizsropogóst, és csészéjét megdöntve újratöltött a szakéból.

– A feleségem nem igazán gondolta át vagy tervezte el a dolgokat előre.

– Aha.

– Amit szeretett, azt szerette, amit utált, azt utálta.

– Aha.

– Ez a rizsropogós Níगतából van. Finom erős.

A szúrós csípősség valóban jól illett a szakéhez. Csendben rágtam a rizsropogóst. Odakint a kertben valami megrezzent egy fa lombjában. Bizonyára madár volt. Egy pillanatig halk csicsergést és a levelek zizegését hallottam, majd ismét minden elcsendesedett.

– Madarak is fészkelnek? – kérdeztem, de nem kaptam választ. Felé fordultam, de Szenszei elmerült egy újságban. Nem az aznapiban, mert a szerteszét heverő lapok közül húzta ki az egyiket. Átszellemülten olvasta a külföldi híreket közlő oldalt, amelynek egyik cikkével egy fürdőruhás nő képét is lehozták.

Az én jelenlétemről mintha teljesen megfélekedett volna.

– Szenszei – szólítottam meg ismét, de nem érkezett válasz. Nagyon koncentrált. – Szenszei – mondtam hangosabban. Szenszei felemelte a fejét.

– Szeretnél újságot olvasni, Cukiko? – kérdezte hirtelen. Meg sem várta a válaszat, úgy, ahogy volt, széthajtva letette az újságot a *tatamira*, majd elhúzta a *fuszumát*, azaz a tolóajtót, és átment a szomszédos szobába. Egy öreg komódból kivett egy rakás holmit, és a hóna alá csapva őket visszatért. A karjában apró kerámiákat hozott. Szenszei jó néhányat fordult a *tatamiszoba* és a szomszédos helyiség között.

– Itt is vannak. – Szenszei hunyorogva, óvatosan felsorakoztatta a kerámiákat a *tatamin*. Mindegyiknek volt füle, teteje és kifolyónyílása. – Ezt figyeld!

– Aha. – Fogalmam sem volt, mik lehetnek. Úgy rémlett, láttam már ilyesmit korábban, és alaposan megnéztem őket. Elnagyolt darabok voltak. Kis teáskannák lennének? Nem, ahhoz túl picik.

– Ezek gőzös kannák – világosított fel Szenszei.

– Gőzös kannák?

– Utazásaim alkalmával vettem őket az állomásokon megvásárolható *bentókkal** együtt. Manapság

* A *bentó* hagyományos japán egytálétel, amit általában úgynevezett *bentódobozból* fogyasztanak el.

a teát már műanyag palackban adják, de régen ilyen gőzös kannákban árulták.

Több mint tíz gőzös kanna sorakozott előttünk. Akadt köztük borostyánsárga, amíg mások különböző halvány színekben pompáztak. Alakra is eltértek egymástól. Egyiknek a csőre volt nagy, másiknak a füle, ennek a teteje volt kicsi, amannak a teste volt kövérekés.

– Gyűjti őket? – kérdeztem, mire Szenszei megrázta a fejét.

– Egyszerűen csak együtt jártak régen az állomáson vásárolt *bentó*val. Ez abból az évből van, amikor elkezdtem az egyetemet, és beutaztam Sinsút. Ezt akkor vettem, amikor a nyári szünetben az egyik kollégámmal Narába mentem; félúton leszálltam az egyik állomáson, hogy mindkettőnknek vegyek bentót, és már éppen visszaszálltam volna a vonatra, amikor megindult a szerelvény. Ezt a nászutunk alatt vettem Odavarában, a feleségem újságpapírba csomagolta, és a ruhái közé dugta, hogy el ne törjön, egész úton ő cipelte. – Szenszei egyesével rámutatott a *tatamin* sorakozó gőzös kannákra, úgy magyarázott. Én csak aházva bólogattam.

– Hallottam, hogy van, aki gyűjti az ilyesmit.

– Ön is így van vele, Szenszei?

– Ugyan. Nekem nincsenek ilyen hóbortjaim. Csak mutatni akartam valamit, ami a birtokomban van – mondta Szenszei hunyorogva. – Tu-

dod, képtelen vagyok megszabadulni a limlomoktól – magyarázta, és ismét átment a másik szobába, ahonnan ezúttal egy rakás kis műanyag szatyorról tért vissza.

– Na, lássuk – motyogta, miközben kibontogatta a műanyag szatyrok összekötött füleit. Kipakolta a tartalmukat. A szatyrokból egy kupac elem került elő. Fekete alkoholos filccel mindegyik hasára olyan feliratokat írtak, mint „elektromos borotva”, „falióra”, „rádió” meg „elemlámpa”. Két elemet a tenyerébe vett, és így szólt: – Ezek a Vera tájfun évéből való elemek. A tájfun hevesebben csapott le Tokióra, mint arra számítani lehetett, és a nyár folyamán lemerültek az elemlámpám elemei. Az első kazettás magnóba, amit vettem, nyolc bébielem kellett, és azokat is rögtön felzabálta. Újra és újra meghallgattam Beethoven szimfóniáit, az elemek néhány nap alatt lemerültek, és bár nem tarthattam meg mind a nyolc elemet, de egyet azért eltettem: ezt behunyt szemmel választottam ki a nyolc közül – magyarázta. – Olyan keményen dolgoztak értem ezek az elemek, megsajnáltam, és nem tudtam kihajítani őket. Mégis milyen dolog csak úgy eldobni ezeket az elemeket a haláluk pillanatában, holott addig lámpafényt szolgáltatottak, zenét játszottak, és motort hajtottak? Te nem így gondolod, Cukiko? – kérdezte Szenszei az arcomra pillantva.

Nem tudtam, mit kellene felelnem, így sokad-
szorra is csak aháztam egyet, majd az ujjam hegyével
megérintettem a több tucat elem egyikét. Rozsdás
volt, és nyirkos. A hasára azt írták: „Casio számológép”.

– A hold elég alacsonyan jár – jegyezte meg
Szenszei a nyakát nyújtogatva. A hold maga mögött
hagyta ködfátylát, és tisztán ragyogott.

– Biztos finom volt a gőzös kannás tea – sut-
togtam.

– Teázzunk egyet? – kérdezte Szenszei, és már
nyújtotta is a kezét. Feltúrta a sarkot, ahonnan a nagy
szakésüveg is előkerült, majd kiemelt egy teáskannát.
Könnyedén beleszórt némi tealevelet a borostyán-
színű gőzös kannába, aztán felnyitotta az asztal mel-
lett álló öreg termoszt tetejét, és forró vizet töltött rá.

– Tudod, ezt a termoszt egy diákomtól kaptam.
Régi amerikai gyártmány ugyan, de a tegnap bele-
töltött forró víz még mindig meleg. Ez a nem semmi!

Minden további nélkül kitöltötte a teát a szakés
csészéinkbe, majd kedveskedve megpaskolta a ter-
moszt. Biztos maradt egy kis szaké a poharamban,
mert a teának fura íze volt. Hirtelen fejbe kólintott
az alkohol, és a körülöttem lévő világ látványa mély
elégedettséggel töltött el.

– Szenszei, nem bánja, ha körülnézek? – kérdez-
tem, de nem vártam meg a válaszát, a *tatamiszoba*
sarkaiba halmozott limlomok közé túrtam. Volt ott
papírszemét, egy régi Zippo öngyújtó, egy rozsdás

kézitükör, három nagy, fekete bőrtáska, a használatól viseltesen. Mindhárom teljesen ugyanúgy nézett ki. Akadt még metszőolló, írószertartó doboz és valami műanyagból készült, fekete dobozféle. Ehhez skála és mutató is tartozott.

– Ez meg micsoda? – kérdeztem, és a kezembe vettem a fekete dobozt a skálával.

– Mi micsoda? Ja, hogy az! Az egy teszter.

– Teszter? – kérdeztem vissza, miközben Szenszei gyengéden kivette a kezemből a fekete dobozt, és a limlomok közé túrt. Miután talált egy fekete és egy piros kábelt, mindkettőt a teszterhez kötötte. A kábelek végén csatlakozó lógott.

– Így, látod? – kérdezte, és rácsatlakoztatta az „elektromos borotva” felirattal ellátott elem egyik végére a piros, másik végére a fekete kábelt.

– Figyelj, Cukiko, látod? – Mivel mindkét keze tele volt, Szenszei az állával bökött a teszter skálája felé. A tű éppen csak remegett. Amint elhúzta a csatlakozókat az elemtől, a tű megállt; amikor ismét hozzáért, újra megrezgett. – Még van benne egy kis szufra – mondta halkán. – Ahhoz nem elég, hogy meghajtszon egy motort, de még van benne élet.

Szenszei egyenként mindegyik elemet letesztelte. A legtöbb elem nem rezgettette meg a mutatót, de elvétve akadt olyan is, ami igen. Szenszei minden ilyen alkalommal elmormogott egy halk „Ó!”-t.

– Még van bennük egy kis élet – jegyeztem meg, mire ő aprót bólintott.

– Bár előbb-utóbb mind meghalnak – felelte komótos, távoli hangon.

– Hátralévő életüket a komódban töltik.

– Igen, valószínűleg így lesz.

Egy pillanatig mindketten csak némán bámultuk a holdat, aztán Szenszei megszólalt:

– Iszunk még egyet? – kérdezte vidáman, és szakét töltött a teáscsészékbe. – Hoppá, ebben volt még egy kis tea!

– Hát akkor ez teával lesz keverve.

– A szakét nem kell keverni semmivel!

– Rá se rántson, Szenszei.

Rá se rántson, rá se rántson, mondogattam, és egyetlen kortyra felhőrpintettem a szakét. Szenszei aprókat kortyolgatott. A hold fényesen ragyogott.

– *„Fűzfaágakon át fehérlik az éjszakai folyó, s a túlparton ott a füstös Ono”** – szólalt meg hirtelen Szenszei. A hangja csak úgy zengett.

– Mi ez, valami *szútra*? – kérdeztem, mire Szenszei megrovó pillantással felelt.

– Cukiko, te aztán egyáltalán nem figyeltél rendszeren a japánórákon, mi? – morogta.

– Ilyesmit nem tanított! – vágtam vissza.

* A regényben szereplő vers- és dalszövegrészleteket Dobószéli Eszter fordította.

– Ez Irako Szeihaku költeménye, mint tudni illik – felelte erre ő. Hangjában leckéztetés csengett.

– Még soha nem hallottam Irako Szeihakuról – jelentettem ki, és felemelve az üveget újratöltöttem a teáscsészémet szakéval.

– Micsoda dolog, hogy nő létedre magadnak töltöd az italt? – mérgelődött.

– Elég elavultak a nézetei, Szenszei! – feleltem.

– Pontosan, elavult vagyok, és otromba – morogta magában, és ő is peremig töltötte a teáscsészéjét itallal. – *„S a túlparton ott a füstös Ono, felőle távoli fuvola hangja szól, dallama az utazó lelkébe hatol”* – szavalta tovább a verset.

Lehunyt szemmel beszélt, mintha maga is elmerült volna saját hangja hallgatásában. Én közben elmélázva a kisebb-nagyobb elemeket bámultam. Némán pihentek a halovány fényben. A hold ismét fátyol mögé bújt.